

VERİ GAZETECİLİĞİ: GAZETECİLİĞİN VE GAZETECİLERİN GELECEĞİ

Duygu DUMANLI KÜRKÇÜ¹

ÖZET

Enformasyon ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler insan hayatının tüm alanlarında olduğu gibi iletişim alanında da önemli değişim ve dönüşümlere zemin hazırlamıştır. Gazetecilik mesleği de yeni teknolojiler aracılığıyla hızla değişmeye başlamıştır. Yeni iletişim teknolojileri ile birlikte gazetecilerin haber kaynakları, okuyucu kitlesi ve çalışma biçimleri değişmiştir. Yeni medya çağında haber takipçilerine düz yazıdan oluşan haberlerin yerine, ses, görüntü, metin, grafik, okuyucu yorumları gibi farklı unsurları bir araya getiren dijital hikaye anlatımı sunulmaktadır. Dijital çağda büyük ölçekli veri setlerinin analizi, yorumlanması ve anlamlandırılarak haber üretilmesi gazeteciler için önemli hale gelmiştir. Geniş veri setleri ile karşılaşan ve otomatik içerik üretimiyle rekabet etmek zorunda olan gazeteciler, gelecekte mesleklerini idame ettirebilmek için kodlama yöntemleri başta olmak üzere bilişim devriminin olanaklarını etkin şekilde kullanmalı ve rutin haber şablonlarının dışına çıkarak dijital haber hikâyesini oluşturabilmelidir. Bu çalışmanın amacı yeni iletişim teknolojileriyle meydana gelen yeni gazeteciliğin değişmeye ve farklılaşmaya başladığını ortaya koymak, gazeteciliği ve gazetecileri gelecekte ne gibi fırsat ve tehditlerin beklediği konusunu güncel örnekler çerçevesinde irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Veri Gazeteciliği, Veri Seti, Gazetecilik, Gazeteciler

DATA JOURNALISM: THE FUTURE OF JOURNALISM AND JOURNALISTS

ABSTRACT

The developments that take place in information and communication technologies are in all areas of human life, and they also provide grounds for significant changes and transformations in the field of communication. The journalism profession has also started to change rapidly through new technologies. Along with new communication technologies, journalists' news sources, readership and working styles have changed. In the new media age, digital storytelling that brings together the different elements such as voice, image, text, graphic, reader comments instead of news that is composed of plain text to news followers is presented. It has become important for journalists to produce news by analyzing, interpreting and understanding large-scale datasets in the digital age. Journalists who encounter large data sets and compete with automatic content production must be able to effectively use the opportunities of the information revolution, particularly coding methods, in order to be able to handle their profession in the future, and to create a digital news story out of routine news templates. The purpose of this study is to demonstrate that the new journalism that has come to fruition with new communication technologies has begun to change and differentiate, and what opportunities and threats the journalists and journalists expect in the future will be examined in the context of current examples.

Key Words: Data Journalism, Data Set, Journalism, Journalists

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, duyukurkcu@arel.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde bilgisayar ve internet alanında yaşanan gelişmeler gazetecilik mesleğini de etkilemiştir. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler hem gazetecilerin haber elde etme yöntemlerini hem de haber merkezlerinin haber sunma biçimlerini değiştirmiştir. Teknolojideki gelişmelerle medya endüstrisinde son yıllarda gerçekleşen dönüşüm eğilimleri, haber merkezlerinde yeni iş tanımları ve istihdam yapılarının oluşmasına neden olmuştur. Böylece çevrimiçi gazetecilik, çözüm gazeteciliği, ağ gazeteciliği, internet haberciliği, multimedya gazeteciliği, mobil gazetecilik, blog gazeteciliği, algoritma gazeteciliği, robot gazetecilik, veritabanı gazeteciliği, veri gazeteciliği olarak adlandırılan gazetecilik uygulamaları ortaya çıkmıştır. Gazeteciler artık mesleklerini yapabilmek için yeni teknolojileri kullanmak ve bu konudaki becerilerini sürekli olarak geliştirmek zorundadır.

Gazeteciler yeni medya çağında binlerce veri ile başa çıkabilme, karmaşık veri setlerini temizleme, verileri görselleştirme, bilgisayar desteği alarak bu verileri habere entegre edebilme ve veri haberini yayınlama gibi becerilere sahip olmalıdır. Bu nedenle günümüzde haber merkezlerinde veri mühendisleri, hackerlar, yazılımcılar, tasarımcılar daha fazla istihdam edilmeye başlamıştır.

Dağ'ın (2015, s.13) belirttiği gibi artık haber merkezleri kod bilen, binlerce veri setini analiz edebilecek seviyede elektronik tablo oluşturabilen, yazılımdan, programlamadan anlayan, temel istatistik bilgisi olan ve veri bilimciliğinden de anlayan kişileri haberin bir parçası haline getirmektedir. Çünkü artık metinden daha güçlü hikaye/haber anlatabilen teknikler gelişmektedir. Bu nedenle gazeteciler de sahip olduğu becerilere yeni meslek disiplinlerini eklemektedir. Ayrıca veriler artık sadece "rakamlar" anlamına da gelmemektedir. Fotoğraf, video, ses kayıtları, metinler de artık programlama diliyle ölçülebilir hale gelmiştir. Sayısal teknolojilerin gelişmesiyle ortaya çıkan bu durum medya profesyonelleri için çoklu becerilere sahip olmak anlamına gelmektedir. Etkileşimli haritalar, detaylı grafikler, videolar, 360 derece videolar, infografikler, tasarımlar, kodlama, üç boyutlu tasarımlar gibi bilgiyi/haber/hikayeyi daha güçlü, daha dikkat çekici ve daha detaylı sunabilen bir teknoloji bulunmaktadır. Haber merkezleri tüm bu meslek gruplarından uzman kişileri istihdam edemeseler de, bilgi çağında gazetecilerin artık farklı mesleki becerilere sahip olması gerektiği görülmektedir.

Propublica'nın yönetici editörü Scott Klein, "Haber merkezlerinde muhabirler artık veriyi anlamaya başlamalı, eğer veriyi analiz edemiyor ve yorumlayamıyorsanız sizden daha hızlı olanlar çıkar." ifadesiyle gazetecilere kendilerini belirli alanlarda geliştirmelerine işlerini kaptırabileceklerini belirtiyor. Benzer şekilde Propublica'nın haber uygulamaları ekibinden gazeteci Sisi Wei ise Kolombiya Gazetecilik Okulu'ndan Alexander Howard'a verdiği röportajda, "Veri ile çalışma becerileri sizi daha iyi bir gazeteci yapar" sözüyle gazetecilerin veri gazeteciliği becerilerini geliştirmeleri gerektiğinin altını çizmektedir (Dağ, 2015, s.13)

Yeni iletişim teknolojilerinde dönüşüme uğrayan haber alma, verme ve yayma süreçleri sonucunda gazete ve gazeteciler de bu dönüşüme ayak uydurmak için geleneksel haber elde etme ve yayma süreçlerinde değişikliğe gitmek zorunda kalmışlardır. Gazetecilerin büyük bir bölümü haber elde etme sürecinde internetten etkin şekilde yararlanmaktadır. Günümüzde gazeteciler internette yayınlanan sınırsız veri tabanlarından, arşivlerden, çevrimiçi bilgi ve belgelerden verileri bulmakta, temizlemekte ve haber olarak aktarmaya çalışmaktadır. Diğer bir deyişle bilgi toplumunda veri, haber üretim süreçlerinde sıklıkla başvurulan bir meta haline gelmiştir. Böylece verinin yaygınlık kazanması ve habere dönüştürülmesi süreçleri birbirini izlemiştir. Bu gelişmeler veri gazeteciliği kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

VERİ GAZETECİLİĞİ KAVRAMI

İnternet teknolojilerinin gelişmesi, akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar gibi araçlar bireylere hem veri üretme hem de veri iletme imkanı tanımaktadır. Böylece okuyucu ve izleyicilerin içerik üretici konuma gelmesi ve içeriklere daha fazla katkıda bulunabilmesi haber kuruluşları için bir dönüşüm oluşturmaktadır. Geleneksel habercilik anlayışı, internet ve sayısal teknolojilerin sağladığı imkanlar sayesinde gelişerek veri üzerinden haber üretme olarak ifade edilen yeni bir habercilik türü olan veri gazeteciliğini ortaya çıkarmıştır.

Veri Gazeteciliği El Kitabı'nın (Data Journalism Handbook) açıklama bölümünde kitabın editörlerinden Liliana Bougnegru'nun da belirttiği gibi dijital teknolojiler ve web, bilgilerin yayınlanma şeklini temel olarak değiştirmektedir. Bougnegru'a göre veri gazeteciliği, veri siteleri ve servisler etrafında yayılan araç ve uygulamaların ekosisteminin bir parçasıdır. Kaynak materyallerin alıntılanması ve paylaşılması, web'in hiperlink yapısının doğası gereğidir. Kaynak materyalleri ve hikâyenin arkasındaki verileri alıntılanmak ve paylaşmak, veri gazeteciliğinin gazeteciliği nasıl geliştirebileceğinin temel yollarından biridir. WikiLeaks kurucusu Julian Assange bu durumu "bilimsel gazetecilik" olarak ifade etmektedir (Gray vd., 2012, s.22).

WikiLeaks'in kurucusu Julian Paul Assange, The New Yorker dergisi ile yaptığı bir röportajda gazetecilik için şunu istediğini belirtmiştir: "Yeni bir standart oluşturmak için: bilimsel gazetecilik". Terim, Assange'a atıfta bulunarak, gazetecilerin araştırmanın ve hikâyenin temelini oluşturan verileri kamuoyuna sunması ve yayınlaması anlamına gelmektedir. Veri gazeteciliği ile izleyicilere arka plan bilgisi verilerek, onların verileri kontrol etmesi, doğrulaması ve çoğaltması sağlanabilir (Schulze, 2015, s.7). Assange, haber hikayesinin arka planındaki verileri kamuoyu ile paylaşmanın, medya kuruluşu ile izleyici arasında güven oluşturduğunu ve böylece izleyicilerin verileri kontrol ederek habere ilişkin farklı bilgi kaynaklarına ulaşma imkanına kavuştuğunu vurgulamıştır.

Veri gazeteciliği veya veri güdümlü gazetecilik, genellikle "büyük veri" olarak bilinen büyük veri setlerine dayalı gazetecilik olarak tanımlanmıştır. Benzer şekilde, bir veri gazetecisi, büyük veri setlerine dayanarak haber öyküsü oluşturan kişi olarak tanımlanabilir. Ayrıca, Parasie ve Dagiral (2012), Chicago'da veriye dayalı gazeteciliğin evrimini özetlerken "bilgisayar destekli muhabirler" ve "programcı-gazeteciler" terimlerini kullanmışlardır (Uskali ve Kuutti, 2015, s. 78).

Temple Üniversitesi'nden Profesör Meredith Broussard veri gazeteciliğini tanımlarken, "Veri gazeteciliği sayılardan haber çıkarabilme pratiği ve sayıları haber yazmak için kullanma. İyi bir veri gazetecisi olmak, iyi bir gazeteci olmanın da yolunu açar. Veri güdümlü habercilik /veri gazeteciliği okuyuculara, izleyicilere içeriğin daha fazla filtrelenip, analiz edilip, olgular ve gerçekler üzerinden yalanlara yer verilmeden verinin kullanımını sağlamak anlamına geliyor. Medya organlarının o hedefe ulaşması için ise farklı düşünüp hareket etmesi gerekiyor." sözleriyle ifade ediyor (Dağ, 2015, s.2).

Birmingham Şehir Üniversitesi'nden akademisyen Paul Bradshaw'a göre veri, veri gazeteciliğinin kaynağı veya hikayenin anlatıldığı araç olabilir ya da her ikisi de olabilir. Veri, gazeteciler tarafından herhangi bir kaynak gibi şüphelilikle ele alınmalıdır ve gazeteciler herhangi bir araç gibi veri ile oluşturulan hikayeleri nasıl şekillendirip sınırlayabileceğinin bilincinde olmalıdır (Gray vd., 2012, s.3). Dijitalleşen dünyada gazeteciler elde ettikleri veriye ve veri kaynağına şüpheyle yaklaşmalı, söz konusu veriyi farklı kaynaklardan doğruladıktan sonra yayınlamalıdır. Ayrıca veriyi yayınlamaya karar verdikten sonra da bu veriyi kullanarak ürettiği haber içeriğini de okuyucuların daha iyi anlayacakları şekilde görsel tasarımını gerçekleştirmelidir.

Bradshaw'a göre modern gazetecilik, veriyi yeni araçlar ve yeni teknikler ile daha etkili bir süreçten geçirmek ve bu sürecin de veri toplama, filtreleme, analiz etme, görselleştirme ve hikayeleştirme aşamalarını kapsayarak olgunlaşması anlamına gelmektedir. Bradshaw'a göre veri gazeteciliği, bir gazetecinin, infografikler ile karmaşık bir hikaye anlatmasına yardımcı olabilmektedir (Gray vd., 2012, s.2). Bu durum gazetecilerin daha fazla araştırma, istatistik, programlama dili, yazılım, tasarım gibi çeşitli alanlarda beceri sahibi olması anlamına gelmektedir. Bradshaw'a göre programlama veri gazeteciliğinin temelini oluşturmaktadır.

Deutsche Welle'nin yeni medya departmanında gazeteci olarak çalışan Mirko Lorenz, veri odaklı gazeteciliği "verilerin analizi, görselleştirmesi ve en önemlisi hikâye anlatımının temelini oluşturduğu bir iş akışı" olarak tanımlamıştır. Lorenz, bulut bilişim, masaüstündeki güçlü PC'ler ve yüksek bant genişliğiyle, gazetecilerin verileri filtrelemek ve işlemek için teknolojiyi kullanma potansiyeline sahip olduğunu belirtmiştir. Lorenz'e göre veri odaklı gazetecilik, gazeteciliğin gelecekteki potansiyel büyüme alanlarından biridir. Bu nedenle Lorenz, yeni nesil gazetecilere ya da kendisine yeni bir yön arayan gazetecilere veri sorgulama becerilerini ve araçlarını öğrenmelerini tavsiye etmektedir. Birçok gazetecinin bu becerilere sahip olmadığını ancak bu becerilere sahip olmanın piyasada avantaj sağlayacağını belirtmiştir (Lorenz, 2010, s.10).

Lorenz'e göre, veriye dayalı gazetecilik, ham verilerin anlamlı bir şeye dönüştürüldüğü bir arıtma süreci olarak görülebilir. Özellikle karmaşık gerçekler, insanların kolayca anlayabileceği ve hatırlayabileceği açık bir hikâyeye dönüştüğü zaman halk üzerindeki değeri büyümektedir (Lorenz, 2010, s.12).

Veri gazeteciliği yeni haberler oluşturmak amacıyla, geniş veri setlerini analiz etme ve süzmeye dayalı bir gazetecilik yöntemidir. Veri gazeteciliği, çevrimiçi ücretsiz olarak bulunan ve açık-kaynak araçları ile analiz edilen açık verilerle çalışmaktadır. Veri yönetimi gazeteciliği, halk için hizmetin yeni düzeylerine ulaşmak, tüketicilere, yöneticilere, politikacılara bulgulara dayalı kararlar vermelerine yardımcı olmak için çalışmaktadır (Gökdal, 2013,s.1).

Lorenz Matzat, veri gazeteciliği nedir sorusunu şu şekilde açıklamıştır (Matzat, 2010, s.23-24);

- Yapılandırılmış veri setlerine erişim,
- Bir hikayenin araştırılması için yapılandırılmış veri setlerini kullanma,
- Yayınlanan parçadaki veri ve veri kaynağını tartışmak,
- Hikaye ile birlikte izleyiciler için ham veri (e-tablo veya interaktif araştırma ortamı) sağlamak.

Columbia Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışan Eric Ulken, medya kuruluşlarında veya başka yerlerde çalışan veri gazetecilerine şu tavsiyelerde bulunmaktadır (Ulken, 2010, s.45):

- İnananları bulun: Meslektaşları ve üstleri ikna edin.
- Bazı öncelikler belirleyin: Bir harita veya spesifik bir veri setiyle başlayın.
- Şablonlaştırın: Projeleri hızlı bir şekilde geliştirmenize yardımcı olacak şablonlar geliştirin, zamanla yeni projeler için kullanılabilir başlangıç noktalarına sahip bir kütüphaneye sahip olacaksınız.
- Son dakika haberleri yapın: Bu, süreci hızlandıracak ve böylece veri projelerinin kapsamını en aza indirecektir. Genellikle gazeteciler arasında en iyi uygulama olarak görülen bir stratejidir.
- Yeni beceriler geliştirin: Gömülü verileri, API'leri, veri kazıma ve benzeri araçlarla birlikte çalışmayı öğrenin. Böylece en büyük görselleştirme hatalarından kaçının. Bu

adımlar kendi içinde kolaydır, ancak bunların çoğu için biraz zaman ayırın ve süreç hakkında sabırlı olun

- Birlikte yaşayın: Bir gazeteci olarak geliştiricilerle yakın çalışın.
- Entegre Edin: Üretilen projeyi erişilebilir hale getirin, bireyler için mevcut siteler, bağlantılar ve çeşitli seçenekleri anlamlı hale getirin.
- Geri verin: Organizasyondaki insanlara ne gibi faydalar sunduğunuzu bildirin. Proje kapsamında öğrenilen dersler ve gelecek için oluşan yeni seçenekler hakkında bilgi verin. Bu, veri setlerinin açılmasını bile içerebilir.

Ulken'e göre veri gazetecileri spesifik konulara ilişkin veri setlerini incelemeli, bu veri setleri içerisinde gömülü verileri kazımalı, elde ettikleri verileri hızlı şekilde şablonlar ve tablolar haline dönüştürerek görselleştirmelidir. Ayrıca veri gazetecileri haber hikâyesine ilişkin araştırma projesini kamuoyunun erişimine sunmalı ve izleyicilerin de ilgili verilere ulaşmasını, kontrol etmesini sağlamalıdır.

Veritabanları farklı çalışma biçimlerine ve katılım türlerine izin verir. Büyük bir veri seti ile tek başına uğraşmak ise karmaşıktır. Bu nedenle haber odası içinden ve dışından bireylerle işbirliği kaçınılmaz hale gelir. Bu durum gazetecilik kültürünü güçlendirir, medya ile izleyici arasında güven duygusunu oluşturur. Veritabanı odaklı gazetecilik hikâyelerinin farklı türleri vardır. Bu türleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Kayser-Bril vd., 2016, s.417-419):

- Farklı medyalardan gazeteciler için paylaşılan veritabanları
- Gazeteciler arasında oluşan küresel işbirliği
- Gazetecilerin, aktivistlerin ve teknoloji uzmanlarının ortak güçleri
- Kitle kaynak kullanımı
- Açık Kaynak Zekası (OSINT)
- Kullanıcıların araştırması için veritabanı

Egawhary ve O'Murchu, veri setlerini elde etmenin yollarını şu şekilde açıklamıştır (2003, s.4):

- Kaynak, gazeteciye konu ile ilgili bildiklerini anlatır.
- Gazeteciler bir alanı inceler ve toplanması gereken veriler olduğunu fark eder.
- Düzenleyici kurumların sahip olduğu veriler; Bir kuruluş bir olayı/konuyu araştırır veya düzenlerse, düzenlediği her şeyin performansını ölçmek için verileri tutacaktır.
- İK departmanları, genellikle çalışanlarıyla ilgili çok sayıda istatistik bilgisine sahiptir.
- Her kamu kurumu bir çeşit raporlama gereksinimine sahiptir. Gazeteciler için önemli kamu kurumu raporları önemli bir veri setidir.
- İstatistik biçiminde olmayan ancak istatistiklerin içinden ayıklayarak çekilebilecek bilgiler.
- Diğer istatistikler ile birleştirildiğinde yeni bir fotoğraf/bakış açısı ortaya koyan hükümet istatistikleri.

Veri gazeteciliği veri ayıklama sürecinin sonucunda bir haber hikâyesinin oluşmasında ki teknikleri ifade etmektedir. Gazetecilikte dikkat ve doğrulama gerektiren bu süreçler aynı zamanda programlı çalışmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Gazetecilikte

programın önemini vurgulayan Robert Niles ise veri gazeteciliğinde bilgi kullanımının üç yönüne vurgu yapmaktadır (Niles'den aktaran Aslan vd., 2016, s.59):

1. Bilginin Toplanması (Gathering information): Dokümanların incelenmesi, kaynaklarla konuşulması, görselleştirmelerden yararlanılması vb. gibi basit raporlama tekniklerinin kullanımı.

2. Bilginin Damıtılması (Distilling information): Editöryel aşama olan bilginin damıtılması, bilginin hangi aşamasının önemli ve birbiriyle bağlantılı olduğuna karar verilmesi süreçlerini içermektedir.

3. Bilginin Sunulması (Presenting information): Bilginin haber formatına getirilip yayınlanması.

Sayısal teknoloji çağında gazeteciliğin bilişim teknolojileri ile dönüşümünün günümüz habercilik anlayışındaki yansıması olan veri gazeteciliği, gazetecilerin haber oluşturma deneyiminin yeni boyutunu temsil etmektedir.

Veri Gazeteciliğinin Önemi

Sayısal teknoloji çağında haber üretim anlayışı değişti. Medya dijital verilerin aktığı bir havuza dönüştü. Neredeyse her şeyin sayılarla (0 ve 1) açıklanabileceği bir dünyada yaşamaktayız. Günümüzde hastalıklar, cinayetler, siyasi oylar, yolsuzluklar, fotoğraflar, video, ses ve metinler sayılarla açıklanmaktadır.

Deutsche Welle'den veri gazetecisi Mirko Lorenz'e göre günümüzde haber hikâyeleri, birden fazla kaynaktan, görgü tanıklarından ve bloglardan toplanıyor ve neler yaşandığı, geniş bir sosyal bağlantılar ağından süzülerek, sıralanıyor, yorumlanıyor ve çoğu zaman göz ardı ediliyor. Bu nedenle veri gazeteciliği çok önemlidir. Gözün görebildiğinin ötesinde neler olup bittiğini toplama, filtreleme ve görselleştirme, giderek artan bir değere sahiptir (Gray vd., 2012, s.3).

Veri gazeteciliği, büyük veritabanlarını elektronik tablolar veya veritabanı yazılım programları ile analiz etmekten oluşur. Veri gazeteciliğinde, bilgi verileri hızlı ve kesin biçimde aranabilir, kategorize edilebilir, düzenlenebilir, sayılabilir, karşılaştırılabilir ve çapraz endekslenebilir. Bu şekilde oluşturulan bilgiler gazetecilere işlerinde "yeni ufuklar" sağlar. Veri gazeteciliği uygulamalarını kullanarak gazeteciler, görünüşte birbirinden ayrı olan konuların arkasındaki bağlantıları ve nedenleri ortaya çıkarabilmektedirler (Uskali ve Kuutti, 2015, s. 78). Veri gazeteciliği gazetecilere, birbirinden farklı olgular arasındaki ilişkileri ve gözle görülemeyen bağlantıları farketme imkânı sunması bakımından önemlidir.

Baack'e göre aşağıda yer alan dört unsur veri odaklı gazeteciliğin artan önemini temsil etmektedir (Baack, 2011, s.115-116):

- Çevrimiçi olarak kamuya açık verilerin miktarının artması. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de, açık hükümet inisiyatifi ile bağlantılı olarak büyük veri setleri bulunmaktadır. İngiltere ile ilgili bilgi ihtiyacı için çoğu hükümet verisi, basit ve statik bir PDF dosyası olarak piyasaya sürülmüştür. The Guardian ve New York Times'dan gazeteciler bu potansiyeli görmüş ve verilere kamusal değer katmak için etkileşimli araçlar ve çizimler sunarak bu boşluğu doldurmaya başlamışlardır.
- Büyük veri setlerini incelemek ve işlemek için ManyEyes gibi ücretsiz araçların olması.
- Web uygulamaları ile verileri etkileşimli bir şekilde erişilebilir kılma imkanı.
- Gazeteciler her zaman haber hikâyesini hızlı biçimde kamuoyuna yaymak için zaman

bakımından baskı altındadır. Gazeteciler, ham verilere erişim sağlayarak, haber odasının dışındaki insanları haber üretimi sürecine dahil edebilirler. Gönüllülerin katkısı araştırma için zaman ve kaynak tasarrufu sağlayabilir.

Sarah Cohen'e göre veri analizi bir hikâyenin şeklini ortaya çıkarabilir ya da David McCandless'in deyişiyle bize yeni bir bakış açısı sunabilir. Veri kullanımı ile gazetecilerin görevi de değişime uğramıştır. Verileri kullanarak gazeteciler bir olayı, olguyu bize ilk rapor eden konumundan uzaklaşıp, belirli bir gelişmenin gerçekte ne anlama gelebileceğini bize söyleyen konumuna gelmiştir. Bu yüzden gazeteciler verileri bir fırsat olarak görmelidir. Örneğin, işsizlik gibi bazı soyut tehditlerin insanları yaşlarına, cinsiyetlerine veya eğitimlerine göre nasıl etkilediğini ortaya koyabilirler. Verileri kullanmak soyut şeyleri herkesin anlayabileceği ve ilişkilendirebileceği bilgilere dönüştürür. Bir isyan veya siyasi tartışma gibi karmaşık bir durumun dinamiklerini analiz edebilir ve yanlışlıkları gösterebilir. Tüm okuyucuların, izleyicilerin karmaşık durumlara karşı olası çözümleri görmesine yardımcı olabilir (Gray vd., 2012, s.4).

PolicyViz ve Google News Lab işbirliğinde yapılan 2017'de Veri Gazeteciliğinin Durumu Raporu'na göre (Data Journalism In 2017: The Current State And Challenges Facing The Field Today, s.10);

- Veri, karmaşıklığı azaltır, okuyuculara çevrelerindeki dünyayı anlamlandırma şansı verir: "Dünya karmaşık bir yer; ama görselleştirerek ve kalıpları görerek daha az karmaşık hale getirebiliriz."
- Veri, toplumu gerçeklere bağlar: "Eğer ham verilerle sorgulama becerisine sahip değilseniz, "Onun", "Bunun", ne dediğinin önemli olduğu bir dünyada yaşıyorsunuz demektir ve böyle bir yerde gazeteci olmak istemem."
- Veri, yenilikçi veri gazeteciliği ve görselleştirme ile haber merkezlerinin itibarını geliştirir ve gelir potansiyelini artırır: "Benim işim içeriği yeni platformlarda yeni teknolojilerle parlatmaktır."

2017'de Veri Gazeteciliğinin Durumu Raporu da veri gazeteciliğinin ve veri odaklı haber oluşturmanın medya endüstrisinde giderek artan önemini vurgulamıştır. Veri güdümlü haber oluşturma, gerek okuyucuların soyut ve karmaşık durumları daha kolay kavramalarını sağlama gerekse de toplumu gerçek bilgilere ulaştırma ve bilgilendirme konusunda gazetecilere yardımcı olmaktadır.

2017'de Veri Gazeteciliğinin Durumu Raporu sonuçlarına göre (Data Journalism In 2017: The Current State And Challenges Facing The Field Today, s.11); araştırma örnekleminin yaklaşık yüzde 53'ü veri setlerini analiz etmeyi, birçok gazetecinin sahip olması gereken genel bir beceriden ziyade özel bir beceri olarak görmektedir. Bu oran sektörler arasında değişiklik göstermektedir. Habercilik ve reklamcılık sektöründekilerin %70,3'ü, geleneksel ve dijital birleşimi olan hibrit haber merkezlerinin %61,7'si, çevrimiçi ve dijital haber merkezlerinin %57,4'ü veri setlerini analiz etmeyi özel bir beceri olarak kabul etmektedir. Buna rağmen Tv yayın sektöründekilerin sadece %33,2'si özel bir beceri olarak kabul etmektedir.

Veri toplama, temizleme ve görselleştirme konusunda bilgi sahibi olmak, bilgi toplama işi için de dönüştürücüdür. Gazeteciler daha az tahmin ve alıntı için daha az arama yerine, veriler tarafından desteklenen güçlü bir konum oluşturabilir ve bu gazeteciliğin rolünü büyük ölçüde etkileyebilir. Ayrıca veri gazeteciliğini öğrenmek, geleceğe yönelik bir bakış açısı sunmaktadır. Günümüzde haber odaları küçüldüğünde, çoğu gazeteci halkla ilişkilere geçmeyi ummaktadır. Bununla birlikte, veri gazetecileri yalnızca medyada değil, diğer sektörlerde de daha çok aranan bir çalışan grubudur. Dünyanın dört bir yanındaki şirketler ve kurumlar, veriyi nasıl

kazacağını ve onu somut bir şeye dönüştürmeyi bilen profesyonelleri aramaktadırlar (Gray vd., 2012, s.4).

NU.nl'den veri gazetecisi Jerry Vermanen, The Data Journalism Handbook kitabında veri gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğin yerini almayacağını aksine geleneksel gazeteciliğe zenginlik katarak onu geliştireceğini belirtmiştir. Ayrıca Vermanen, veri gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğe yeni beceri setleri sunduğunu şu şekilde açıklamıştır (Gray vd., 2012, s.7): “Veri gazeteciliği, geleneksel gazeteciliğin temel becerilerinin yeterli olmadığı günümüzde dijital kaynakları araştırmak, anlamak ve görselleştirmek için yeni bir beceri seti sunmaktadır. Kaynakların dijitalleştiği bir dönemde gazeteciler, kaynaklara daha yakın olmalıdır. İnternet mevcut anlayışımızın ötesinde olanaklar yaratmıştır. Veri gazeteciliği, geçmiş uygulamalarımızın çevrimiçine uyum sağlamasının yeni bir başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Veri gazeteciliği haber kuruluşları için iki önemli amaca hizmet eder: benzersiz haberleri bulmak (haber ajanslarından değil) ve bekçi işlevini yürütmek. Özellikle finansal kriz dönemlerinde, bu hedeflere ulaşabilmek gazeteler için önemlidir”.

Bertelsmann Vakfı'ndan Tom Fries ise veri gazeteciliğinin önemini bilgi asimetrisine çare olarak görmektedir ve görüşlerini şöyle açıklamıştır (Dağ, 2015, s.18): “Bilgi asimetrisi denilen kavramı, bilgi eksikliğinin tersine, “bilginin elimize ulaşma hızına ve hacmine yetişememek ve onu yeterince işleyememek” olarak tanımlayabiliriz. Bu durum, gündelik hayatta çeşitli kararlar alırken hepimizin karşılaştığı en önemli problemlerden biri aslında. Yazılı, görsel ya da işitsel medyadan sürekli akan bilgiler hepimizin kararlarını ve eylemlerini etkiliyor. Ustaca yapılan veri gazeteciliği, hepimizin “bilgi asimetrisi” ile başa çıkmasına yardımcı olabilir.”

Fries, günümüzde enformasyona ulaşmak anlamında bir sorun yaşamadığımızı tam tersine ulaştığımız enformasyonun hızına ve hacmine yetişme ve bu enformasyon yığını içerisinde işimize yarayanı bulma ve anlamlandırma konusunda gazetecilerin kendilerini yetiştirmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Kuzey Karolina Üniversitesi'nden Philip Meyer ve Profesör Emeritus, veri akışını filtrelemenin önemine dikkat çekmektedir (Gray vd., 2012, s.6): “Bilgi az olduğunda, gazetecileri çabalarının çoğu enformasyon toplamak için ayrılmıştı. Günümüzde ise enformasyon bol miktarda var ve bu enformasyonu işleme daha önemlidir. Bu noktada gazeteciler iki işlem yapmaktadır. Birincisi hiç bitmeyen bir veri akışının anlamını ve yapısını ortaya çıkarmak için analiz ve tüketicinin zihnine önemli olanı vermek için sunum. Bilim gibi veri haberciliği de yöntemlerini açıklar ve bulgularını çoğaltma ile doğrulanabilecek şekilde sunar.”

NU.nl'den veri gazetecisi Vermanen, veri gazeteciliğinin özellikle yerel basında daha da önem kazandığını belirtmiş ve gazetecilerin veriden haberi bulup analiz etme becerilerini geliştirmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Gray vd., 2012, s.7): “Veri gazeteciliği, bölgesel bir gazete açısından çok önemlidir. “Kapınızın önünde gevşek bir kiremitin uzak bir ülkedeki bir isyandan daha önemli olduğu düşüncesindeyiz. Yüzünüze çarpar ve hayatınızı daha doğrudan etkiler.” Yerel gazeteler mahallelerinde bu doğrudan etkiye sahip olduklarından ve kaynaklar dijitalleştiğinden dolayı bir gazetecinin bir hikayeyi veriden nasıl bulup, analiz edeceğini ve görselleştireceğini bilmesi gerekir.”

New York Times gazetesinden Aron Pilhofer, veri gazeteciliğinde öyküleme yeni yaklaşımların önemine dikkat çekmektedir. Pilhofer'a göre veri gazeteciliği sürekli gelişen araçlar, teknikler ve hikaye anlatımı yaklaşımlarını kapsayan bir şemsiye terimdir. Geleneksel bilgisayar destekli raporlardan en modern veri görselleştirme ve haber uygulamalarına kadar her şeyi içerebilir. Günün önemli konuları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek için bilgi ve analiz sağlar. World Wide Web'in kurucusu Tim Berners-Lee veri gazeteciliğini, gazeteciliğin geleceği olarak görmektedir. Bu bağlamda gazetecilerin veri meraklısı olmaları gerekmektedir.

Dijital veri akışının yaşandığı günümüzde verilere göz atmak, analiz etmek ve ilginç olanı seçmek için gazetecilerin kendilerini yeni beceri ve araçlarla donatmaları gerekecektir (Gray vd., 2012, s.6).

Veri Gazeteciliğinde Haber Üretim Süreçleri

Veri gazeteciliğinin kökeni bilgisayar destekli raporlama ve araştırmacı gazeteciliğe dayanmaktadır. Veri gazeteciliğinde gazeteci, ham veriyi habere dönüştürebilmek ve geniş veri setleri içerisinde haber değeri taşıyan veriye ulaşmak için veriyi filtrelemeye ve arıtmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda veri gazetecisinin görevi, saklanmış olan veriyi ortaya çıkarmaktır. Veri gazeteciliğinde veri setlerinin bulunması, filtrelenerek temizlenmesi ve bu verilerin anlamlandırılarak haber hikâyelerinin oluşturulması için belirli süreçlerin izlenmesi gerekmektedir.

Veri gazeteciliğinde haber üretim süreçleri sekiz aşamada tanımlanmıştır (Aslan vd., 2016, s.61-62):

1- Veri Seti Edinme: Birçok kurum açık veri elde etme ilkelerini açıklamasına rağmen veri setinin elde edilmesi oldukça zahmetlidir. Örneğin, PDF dosyalarına ait verileri çıkarma aşaması ve verinin ilgili doküman içerisinde yer aldığı yapıyı anlamlandırma çoğu zaman karmaşıktır. Benzer şekilde ekrandaki veriyi kazıma metodu ya da web sayfalarındaki yapılandırılmış içerikten veri elde etmeye yöntemi de karmaşıktır.

2- Verilerin Temizlenmesi: Veri setinin elde edilmesi sürecinin bir diğer aşaması ise verilerin temizlenmesidir. Günümüzde çok sayıda veri, birbirinin içerisine karışmış durumdadır. Enformasyon bombardımanı altında bu verilerden bilginin çıkarılması için veri içerisinde hangi bölümün önemli olduğunun belirlenmesi veri gazetecisi için önem taşımaktadır. Verileri temizlerken ilgisiz verilerin veri setinden çıkarılması ve birbiriyle ilgili olan veri setlerinin birleştirilmesi gerekmektedir.

3- Verilerin Görselleştirilmesi: Veriyi anlamlandırmanın diğer bir yolu da verinin görselleştirilmesidir. İstatistik programları bu aşamada devreye girerek, tablolar, grafikler, haritalar, infografikler vb. kullanılarak verileri anlamlandırmaya çalışılır.

4- Analiz ve Yorumlama: Verilerin görselleştirme işlemi tamamlandıktan sonra görsellerden analizler ve yorumlamalar yapılmaktadır. Kurulacak haber hikâyesi yapılan bu analiz ve yorumlamalarla desteklenerek zenginleştirilebilir.

5- Belgelerin İşaretleri: Analiz ve yorumlama aşamasından sonra elde edilen belgelerden çıkarımlar yapılmaktadır. Veriler ve hikâyeler arasındaki bağlantıların detayları belgeler ile desteklenebilir. Ayrıca verilerle kesin karara varılamayan durumlarda belgelerden yararlanılarak yargılar kuvvetlendirilebilir.

6- Haber Hikayesi: Veri setinin tamamlanmasının ardından artık habercilik için en önemli kısım olan hikâye üretimi aşamasına gelinmektedir. Oluşturulacak haber kurgusu elde edilen veri seti ile güçlendirilerek sunulur.

7- Bilgi Görselleştirme: Hikâyenin oluşturulmasından sonra kamuoyunu bilgilendirme aşamasında haber görselleştirme tekniği kullanılarak zenginleştirilmelidir. Bu aşama veri analizinde kullanılan görselleştirme aşamasından farklıdır. Görselleştirme tekniği ile zorlayıcı mevcut bilgiler kamuoyunun kolayca anlayabileceği şekilde özetlenir.

8- Uygulama Tasarımı: Son aşama olan uygulama tasarımı temel olarak, okuyuculara haberin perde arkasında yer alan verileri inceleme fırsatı sunmayı amaçlar. Böylece okuyucular hikâyeyi oluşturan unsurları daha açık şekilde görebilmekte ve anlamlandırma süreçleri daha

çabuk gerçekleşmektedir.

Paul Bradshaw 2011 yılında Online Journalism Handbook adlı kitabında, veri gazeteciliğinde haber üretim süreçlerini açıklamak için “Veri gazeteciliğinin ters piramidi” adını verdiği bir model oluşturmuştur. Bradshaw, bu model ile gazeteciler, geliştiriciler veya tasarımcılar gibi verilerle çalışanlara yardımcı olacağını umduğunu belirtmiştir. Şekil 1’de gösterilen veri gazeteciliğinin ters piramidi aşamaları şu şekilde açıklanmıştır (<https://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/>):

1- Veri Derleme: Veri gazeteciliği iki durumda ortaya çıkar. Birincisi veriye ihtiyaç duyulan bir probleminizin olması ikincisi ise sorgulanması gereken bir veri setinizin bulunması durumudur. Hangisi olursa olsun, veri derlemesi onu bir veri gazeteciliği eylemi olarak tanımlayan şeydir. Veri derlemek çeşitli biçimlerde olabilir. En basit haliyle, veriler şunlar olabilir:

- Doğrudan bir kuruluş tarafından size sağlanmış basın bülteni ya da veri bültenlerinden derlemek,
- Hükümet web sitelerinin derinliklerine doğru ilerlemek için gelişmiş arama teknikleri kullanarak derlemek,
- Outwit Hub ve Scaperwiki gibi araçları kullanarak çevrimiçi formların veya sonuç sayfalarının arkasına gizlenmiş veri tabanlarını kazıyarak derlemek;
- Dokümanları DocumentCloud gibi araçları kullanarak analiz edebilecek bir şeye dönüştürerek derlemek,
- API'lardan bilgi çekerek derlemek,
- Gözlem, anketler, çevrimiçi formlar veya kitle kaynak kullanımı yoluyla verileri kendiniz toplayarak derlemektir.

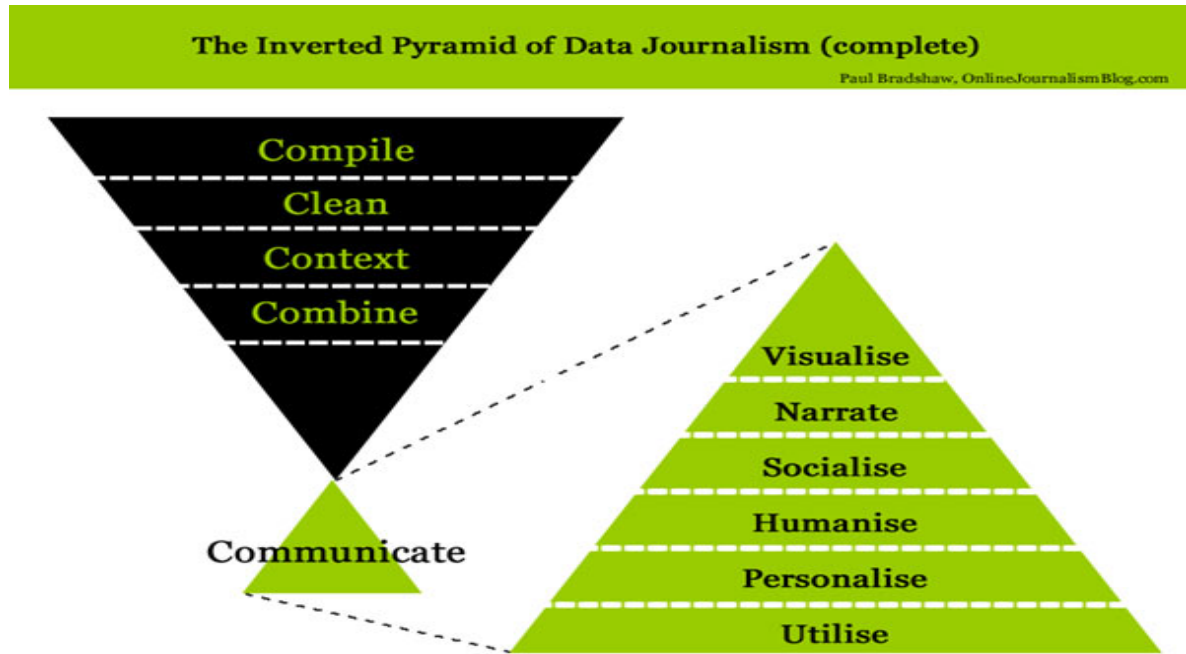
Veri derleme aşaması veri gazeteciliğinde haber üretim sürecinin en önemli aşamasıdır. Sadece her şey veri derleme aşamasına dayandığı için değil, aynı zamanda sonraki aşamaların her birinde (temizlik, bağlamsallaştırma, birleştirme ve iletişim kurma) en büyük aşamaya geri döndüğü için önemlidir. Bu nedenle gazetecilerin daha fazla veri derlemesi gerekmektedir.

2- Veri Temizleme: Veri gazeteciliğinde veri sahibi olmak sadece bir başlangıçtır. Veri temizleme, verilerin kalitesine güvenmek ve veriler içerisinde gizli olan hikâyelerden emin olmak anlamına gelir. Veri temizleme genellikle iki şekilde gerçekleşir. Öncelikle insan hatasını kaldırmak ve sonrasında verileri, kullandığınız diğer verilerle tutarlı bir biçime dönüştürmek gerekmektedir. Örneğin, veri setleri genellikle; yinelenen girişler; boş girişler; zamandan tasarruf etmek için varsayılan değerlerin kullanılması; yanlış biçimlendirme (ör. sayılar yerine kelimeler); HTML kodlu bozuk girişler; aynı şey için birden çok isim kullanımı (ör. BBC ve B.B.C. ve British Broadcasting Corporation); ve eksik veriler gibi unsurlardan bazılarını veya tümünü içerir. Excel’de veya Google Dokümanlarında verileri bulmanın ve değiştirmenin, yüksek, düşük veya boş girişleri bulmak için sıralama yapmanın ve yalnızca yinelenen girişleri kullanarak filtreleri temizlemenin basit yolları vardır. Google Refine de veriyi yükleme, ayrıştırma ve düzenlemeye izin vermektedir.

3- Veri Bağlama: Veriler, herhangi bir kaynak gibi her zaman güvenilir olmayabilir. Veriler, kendi geçmişleri, önyargıları ve hedefleri ile birlikte gelir. Bu nedenle herhangi bir kaynaktan olduğu gibi, veriler hakkında sorular sormanız gerekir. (Veriler kimden, ne zaman ve hangi amaçla toplandı? Nasıl toplandı? Bununla tam olarak ne demek istiyorlar?). Ayrıca veriler arasındaki kategorileri, sınıflamaları ve uzman terminolojiji temsil eden kodlar gibi jargonu da

anlamak gerekmektedir. Tüm bunlar daha fazla veri derlemeye yol açacaktır. Örneğin, bir şehirdeki suçların sayısının bilinmesi ilginçtir, ancak şehrin nüfusunu, polis sayılarını, beş yıl önceki suç seviyelerini, suç algılarını veya işsizlik seviyelerini veri bağlamıyla ilişkilendirdiğinizde anlamlı bir haber hikâyesi oluşur. İstatistik okuryazarlığı burada bir zorunluluktur. Bu sürecin başlangıcında net bir soruya sahip olmak da hedefinizi kaybetmemeniz açısından önemlidir.

4- Veri Birleştirme: İyi haber hikayeleri tek bir veri setinde de bulunabilir, ancak genellikle iki veriyi bir araya getirmeniz gerekmektedir. Tek kaynaklı bir haber hikâyesine oranla çoklu kaynak olan haber hikayesi daha çok tercih edilmektedir. Bu noktada klasik veri birleştirme, bir veri setinin alınması ve görselleştirme sağlamak için harita verileri ile birleştirilmesidir. Google Haritalar API'sı gazetecilik açısından yararlı API'lardan biridir ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Daha sıradan bir birleştirme, iki veya daha fazla veri setini ortak bir veri noktasıyla birleştirmektir. Bu bir politikanın adı, örneğin, bir okul veya bir yer olabilir. Bu genellikle, belirli veri noktasının her veri seti üzerinde aynı adda biçimlendirilmesini sağlamak anlamına gelir.

Kaynak: <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/>

Veri gazeteciliğinde son olarak veri iletişimi aşamasında ise yapılacak en belirgin şey sonuçların bir harita üzerinde, bir grafikte, bir infografide veya bir animasyonda görselleştirilmesidir. Ancak bu noktada klasik anlatıdan, haber uygulamalarına, örnek olaylara ve kişiselleştirmeye kadar çok daha fazla unsur bulunmaktadır.

VERİ GAZETECİLİĞİ ÖDÜLLERİ

En İyi Araştırma Ödülü

Veri Gazeteciliği Ödülleri (Data Journalism Awards), Global Editors Network (GEN) tarafından 2012 yılından itibaren dünya çapında veri gazeteciliği alanında seçkin çalışmaları inceleyen ilk uluslararası yarışmadır.

Uluslararası Veri Gazeteciliği Ödülleri 2017 yılının en iyi araştırma dalında ödül alan projesi "The Globe and Mail for Unfounded" oldu (<https://www.theglobeandmail.com/news/investigations/compare-unfounded-sex-assault-rates-across-canada/article33855643/>). The Globe and Mail tarafından yapılan 20 aylık araştırma projesi, Kanada'lı polis servislerinin cinsel saldırı vakalarını nasıl ele aldığını araştırmaktadır. Araştırma sonuçları, cinsel saldırıya uğrayan kurbanların, ülkenin bazı bölgelerinde diğerlerine kıyasla daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. The Globe and Mail'in bu projedeki amacı, Kanada'luların cinsel saldırı olaylarını bu ülkede nasıl ele alındığına ve bu şekilde hükümet politikasında nasıl bir değişiklik yapılacağına dair sistematik konuları anlamalarına yardımcı olmaktır.

Veri güdümlü projenin çarpıcı sonuçları arasında 2010-2014 yılları arasında Kanada'da polislerin her 5 cinsel saldırı raporunun birini "asılsız" olarak reddettiğini ortaya çıkarmıştır. "Asılsız" kodu soruşturma memurunun bir suçun denendiğine veya gerçekleştiğine inanmadığını gösterir. Bir iddia bu şekilde kategorize edildiğinde, kamu kayıtlarından yok olur. The Globe and Mail asılsız kodlu verileri elde etmek için bilgi özgürlüğü mevzuatını kullanarak, ülke çapında 1.119 polis yetkilisine ve 178 polis servisine yaklaşık 250 bilgi talebi göndermiştir. Kanada nüfusunun yüzde 92'sini temsil eden 873 polis yetkilisinden cevap alınmıştır.

The Globe and Mail araştırma sonucunda, fiziksel saldırıların sadece yüzde 11'inin asılsız olarak kodlandığını bulmuştur. Ayrıca araştırma, cinsel saldırı olaylarının, asılsız olarak belirlenen fiziksel saldırıların neredeyse iki katı olduğunu göstermiştir. Aynı coğrafi bölgede yer alan ayrı polis servisleri bile, farklı asılsız oranlara sahiptir. Toplamda, 115 polisin, cinsel taciz şikâyetlerinin en az üçte birini asılsız olarak reddettiği sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak, büyük şehirler daha düşük "asılsız" oranlara sahip olma eğilimindedir. Winnipeg (%2), Toronto (%7), Edmonton (%10), Calgary (%10), Vancouver (%13) ve Montréal (%18) ulusal oranın altında olduğu saptanmıştır.

Bu proje için kullanılan teknolojilere bakıldığında; ilk olarak, Kanada'daki polis kuvvetleri için bilgi mevzuatı özgürlüğü kullanıldı. Ardından, KeystoneJS (Node ve MongoDB) kullanarak özel bir veri girişi, doğrulama aracı ve iş akışı oluşturuldu. Ham yanıtlara paylaşılan erişim için Dropbox kullanıldı. Projede, hesapları çoğaltmak ve sonuçların doğru olduğundan emin olmak için SQL ve Excel kullanıldı. Ayrıca projedeki araştırma süreci The Globe'daki editörün dışından bir veri-bilim adamı tarafından bağımsız olarak doğrulandı.

Görselleştirmeler, kurum içi grafik oluşturma uygulaması Chart Tool, QGIS ve Illustrator'ın bir kombinasyonu kullanılarak yapıldı. Analiz ve iç kullanım için ek etkileşimli haritalar ve görselleştirmeler de oluşturuldu. Cinsel saldırı bildiren insanların hikâyelerini tek tip bir şekilde sunmak ve onları birbirine bağlamak için Node, Gulp, ArchieML ve diğer teknolojileri kullanarak şablonlar oluşturuldu.

En İyi Web Sitesi Ödülü

Uluslararası Veri Gazeteciliği Ödülleri 2017 yılının en iyi veri gazeteciliği websitesi dalında ödül alan projesi "Rutas del Conflictó" oldu (<http://rutasdelconflicto.com/>).

Rutas del Conflictó, gazetecilik veri tabanları, anlatı içeriği, araştırmacı gazetecilik yoluyla Kolombiya'daki silahlı çatışmayı ele alan çevrimiçi ve bağımsız bir medyadır. Proje, resmi belgelerde bulunmayan geleneksel medya veya hükümet tarafından anlatılmayan Kolombiya silahlı çatışma olaylarına görünürlük sağlamayı amaçlamaktadır. Rutas del Conflictó,

Kolombiya'daki ilk gazetecilik veri tabanıdır. 1982'den beri gerçekleşen 728 katliamı belgelemiş ve bunu veri görselleştirme, gazetecilik videoları, fotoğraflar, radyo podcast'leri ve internette kolay bir navigasyon ile kamuoyuna sunmuştur.

Veri odaklı gazetecilik, veri görselleştirme araçları ve çapraz medya gazeteciliği ile çalışan bu proje, iç çatışma sırasında kurbanlara yaşadıkları şiddete rağmen nasıl hayatta kaldıklarını anlatma fırsatı vermiştir. Proje, çatışma sonrası dönemde Kolombiya'da sürdürülebilir bir barış elde etmek için beklentileri ve çözülmesi gereken ihtiyaçları belirlemede ve barış anlaşması sağlamada önem kazanmıştır. Rutas del Conflictu, aynı zamanda çatışmanın tarihsel belleğinin inşası konusunda önemli rol oynamıştır.

2016 yılında Yo Sobreviví (Hayatta Kaldım) bölümü ile katliam mağdurlarının kendi hikayelerini, videolarda veya podcast yayınlarda anlatmaları sağlanmıştır. Ayrıca, bu hikayeler Google Haritalar ile bir veri görselleştirmede düzenlenmiştir. Rutas del Conflictu, veri görselleştirme alanında 1977'den 2006'ya kadar Kolombiya'da paramiliter güçlerin varlığının artması ve zayıflamasına ilişkin Kolombiya Paramilitarizm Coğrafyasının görünümünü yayınlamıştır. Rutas del Conflictu tarafından oluşturulan etkileşimli harita, bu silahlı aktörlerin hikayesine işaret eden tarihsel zaman çizelgesi ve yer bilgisine sahiptir. Ayrıca Rutas del Conflictu, katliam kurbanlarının hangi yerli topluluklara ait olduğunu belirlemek için katliam veritabanında toplanan verileri filtreleyerek analiz etmiştir. Portalda kayıtlı olan 750 katliam belgesinin yaklaşık 40'ında ülkenin çeşitli bölgelerinde bu toplulukların üyelerine karşı uygulanan şiddet kanıtları bulunmuştur.

Proje kapsamında yürütülen soruşturma aşamaları ise; veri kazıma, kamu belgelerinin aranması, veri düzenleme, akademik makalelerin incelenmesi, görüşme ve raporlama, tanıklık yazma, fotoğraf ve video çekme düzenleme, veri tabanları oluşturma, veri görselleştirme ve son olarak web sayfasını geliştirme bulunmaktadır.

Proje, katliam veri tabanından kullanıcıların kendi konumlarının 50 kilometrelik yarıçapında yaşanan katliamları görebilecekleri uydu konumlandırma (GPS) teknolojisine odaklanan bir uygulama geliştirmesi nedeniyle yenilikçi olmuştur. Rutas del Conflictu'daki içerikler, veri gazeteciliğini ve araştırmacı gazeteciliği, çatışmalarda hayatta kalanların sesini duyuracak araçlarla birleştirmesi nedeniyle de yenilikçi bir yapıdadır. "Yo Sobreviví" (Hayatta Kaldım), hayatta kalanlar hakkında bir harita ve görselleştirme ile katliam mağdurlarının ifadelerinin bir listesi olan, grafikler, zaman çizelgeleri, veri görselleştirme, videolar, fotoğraflar, gerçek kontroller, podcast ve metinlerle aktarılmaktadır. Bazı yayınlarda, birden fazla teknik birleştirilmiştir. Projenin etkisi, hayatta kalanların görünür olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu proje için kullanılan teknolojilere bakıldığında; Yo Sobreviví (Hayatta Kaldım) ve terör coğrafyasının etkileşimli haritalarında, Google Haritalar ve görselleştirme aracı olan Carto kullanıldı. Yo Sobreviví (Hayatta Kaldım) bölümünde, Rutas del Conflictu'nun üyeleri tarafından kaydedilen ve düzenlenen podcast ve videolar gibi multimedya araçları da kullanılmıştır. Web sayfaları HTML, CSS ve JavaScript ile oluşturulmuştur. Son olarak, 2014 yılında uydu konumlandırma (GPS) teknolojisine odaklı bir araç olan Rutas del Conflictu uygulamasını oluşturulmuştur. Bu uygulama ile mobil cihazınızı açtığınızda, kendi yerinizin 50 kilometrelik yarıçapında hangi katliamların oluştuğunu görmenizi sağlamaktadır. Kolombiya'da olmadığınızda da uygulamada yer alan tüm bilgiler görülebilmektedir. Uygulamada harita üzerinde bir multimedya menüsü gösterilir, resimler ve kurbanların isimleri gibi detaylar gösterilir.

SONUÇ

Dijital enformasyon akışı içerisinde adeta veri bombardımanına maruz kaldığımız bir dönemde

gazeteciliğin önemi ortaya çıkmıştır. Günümüzde gazeteciler geniş veri setleri içerisinde haber değeri taşıyan verileri bulmak, filtrelemek, temizlemek, verileri analiz edip yorumlamak, verileri görselleştirmek, verileri birleştirmek ve kamuoyuna sunmak için çalışmaktadır. Gazeteciler, verilerden yola çıkarak anlamlı ve kamuoyunu aydınlatan haber hikâyelerini oluşturmak için her zamankinden daha fazla becerilere sahip olmak durumundadır. Bu becerilerin başında bilişim araçları olan bilgisayar, akıllı telefonlar, mobil cihazlar vb. kullanımı gelmektedir. Haber merkezleri artık kod bilen, binlerce veri setini analiz edebilecek seviyede elektronik tablo oluşturabilen, yazılımdan, programlamadan anlayan, temel istatistik bilgisi olan ve veri bilimciliğinden de anlayan kişileri istihdam etmektedir.

Günümüzde Associated Press ve Reuters gibi haber ajanslarının yanı sıra The New York Times, Washington Post, USA Today, Los Angeles Times, Forbes, ProPublica gibi yayın kuruluşları geniş veri setlerini anlamlandırmak için yapay zeka teknolojilerinden yararlanarak haber otomasyonuna geçmişlerdir. Geniş veri setleri ile karşılaşan ve otomatik içerik üretimiyle rekabet etmek zorunda olan gazeteciler, gelecekte mesleklerini idame ettirebilmek için kodlama yöntemleri başta olmak üzere bilişim teknolojilerinin olanaklarını etkin şekilde kullanmalı ve sahip olduğu becerilere yeni meslek disiplinlerini eklemelidir. Günümüzde artık metinden daha güçlü haber anlatabilen teknikler gelişmektedir. Bu nedenle gazeteciler, rutin haber şablonlarının dışına çıkarak dijital haber hikâyesini oluşturabilmelidir. Gazetecilerin bu becerilere sahip olabilmesi ve dijital çağın niteliklerine uygun şekilde haber üretebilmesi için İletişim Fakültelerinin gerek lisans gerekse de yüksek lisans programlarının müfredatlarında veri gazeteciliği dersleri bulunmaktadır. Ayrıca sektörde çalışanların da kendilerini geliştirebilmeleri için bu konuda eğitim seminerlerinin verilmesi gerekmektedir.

Batı Amerikan medyası Açık Kitleli Çevrimiçi Kurslar (MOOC) düzenlemiştir. Dünyanın birçok ülkesinden binlerce kişi bu kurslardan yararlanarak veri gazeteciliği eğitimi ve sertifikası almıştır. Çoğunlukla Knight Center tarafından düzenlenen bu kurslar, dünya ölçeğinde veri ile çalışma disiplini başlatmıştır. Knight Center, düzenlediği kurslar ile imkanı olmayan ama internet erişimi olan dünyanın her yerinden gazeteciye ulaşmayı hedeflemiştir (Dağ, 2015, s.28-29).

Veri setlerinden anlamlı haber hikâyeleri oluştururken, etkileşimli haritalar, detaylı grafikler, elektronik tablolar, videolar, 360 derece videolar, podcastler, infografikler, tasarımlar, kodlama, üç boyutlu tasarımlar gibi bilgiyi/haberi/hikayeyi daha güçlü, daha dikkat çekici ve daha detaylı sunabilen teknolojiler ve programlar bulunmaktadır. Bilgi çağında gazeteciler artık bu becerilere sahip olmalıdır. Data Journalism Award yarışması 2017 yılının en iyi araştırma dalında ödül alan projesi "The Globe and Mail for Unfounded" ve en iyi veri gazeteciliği websitesi dalında ödül alan projesi "Rutas del Conflicto" incelendiğinde bilişim araçlarının etkili biçimde kullanıldığı görülmektedir.

Veri gazeteciliğinde gazeteciler, yeni medya araçları ve yeni analiz tekniklerini kullanarak geleneksel gazetecilik yapısından farklı şekilde haber süreçlerini yönetmektedirler. Gazeteciler, araştırma gazeteciliği tekniklerini yeni analiz teknikleriyle birleştirerek interaktivite sağlamak ve okuyucuların veriyi anlamalarını, yorumlamalarını, yeni değer bağlantıları oluşturmalarını sağlamaktadır.

Veri gazeteciliği, gazetecilerin haber üretim süreçlerini ve gazetecilerin sahip olması gereken becerileri değiştirmenin yanı sıra gazeteciliğin de geleceğini değiştirmiştir. Günümüzde veri gazeteciliği, devlet içerisinde bazı belgelerin bilgi edinme hakkı uyarınca talep edilerek daha demokratik ve şeffaf bir yönetim düzeni ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmaları sonucu edinilen belgeler ile kamuoyu çeşitli konularda

bilgilendirilmektedir. Bu bağlamda veri gazeteciliği, mesleki yolsuzlukların ortaya çıkarılması ve kamuoyunun aydınlatılması bakımından önemli rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, A., Bayrakçı, S. ve Küçükvardar, M. (2016). Bilişim Çağında Geleneksel Gazeteciliğin Dönüşümü: Veri Gazeteciliği, Marmara İletişim Dergisi, S:26, 55-70.
- Baack, S. (2011). A new style of news reporting: Wikileaks and datadriven journalism, Cyborg Subjects: Discourses on Digital Culture, edited by Bonni Rambatan and Jacob Johanssen, 113-122.
- Bradshaw, P. (2011). The Inverted Pyramid of Data Journalism. 01.04.2018 tarihinde <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/> adresinden edinilmiştir.
- Dağ, P. (2015). Gazeteciliğin Geleceği: Veri Gazeteciliği. 02.04.2018 tarihinde [http://www.academia.edu/16286677/GAZETEC%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0_VER%C4%B0_GAZETEC%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0_-P%C4%B1nar_Da%C4%9F_Ekitap_](http://www.academia.edu/16286677/GAZETEC%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0N_GELECE%C4%9E%C4%B0_VER%C4%B0_GAZETEC%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0_-P%C4%B1nar_Da%C4%9F_Ekitap_adresinden edinilmiştir) adresinden edinilmiştir.
- Data Journalism Awards 2017 Winning Projects. <https://www.datajournalismawards.org/past-winners/> Erişim Tarihi: 10.04.2018.
- Data Journalism In 2017: The Current State And Challenges Facing The Field Today, 30.03.2018 tarihinde <https://newslab.withgoogle.com/assets/docs/data-journalism-in-2017.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Egawhary, E & O'Murchu, C. (2003). Data Journalism. The Centre For Investigative Journalism. 30.03.2018 tarihinde <https://copu6515.files.wordpress.com/2013/04/data-journalism-book.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Gray, J., Bougnegru, L. & Chambers, L. (2012). The Data Journalism Handbook: How Journalists Can Use Data To Improve The News. Sebastopol, CA: O'Reilly Media.
- Global Editors Network. <https://www.globaleditorsnetwork.org/programmes/data-journalism-awards/dja-2017-shortlist/> Erişim Tarihi: 11.04.2018.
- Gökdal, A. (2013). Veri Gazeteciliği'nin Geçmişi ve Gelişimi. 30.03.2018 tarihinde <https://dagmedya.net/2013/04/09/veri-yonetimi-gazeteciligi-ve-guven-degeri-ceviren-arzu-gokdai/> adresinden edinilmiştir.
- Kayser-Bril, N., Valeeva, A. & Radchenko, I. (2016). Transformation Of Communication Processes: Data Journalism Conference: XVI April International Academic Conference On Economic and Social Development, Moscow, 414-421.
- Lorenz, M. (2010). Status and Outlook for data-driven journalism. In: European Journalism Center: Data-driven journalism: What is there to learn? A paper on the datadriven journalism roundtable held in Amsterdam on 24 August 2010, p. 8-17.
- Matzat, L. (2010). Weatherstations - Citizen-Apps, eParticipation and Data journalism. In: European Journalism Center: Data-driven journalism: What is there to learn? A paper on the datadriven journalism roundtable held in Amsterdam on 24 August 2010, p. 23-25.
- Rutas del Conflicto. <http://rutasdelconflicto.com/> Erişim Tarihi: 11.04.2018.
- Schulze, T. (2015). Data Journalism, Millennials & Social Networks: What does data journalism

mean for journalists? And how it can affect the Millennials?, Berlin: Universidade Fernando Pessoa.

The Globe and Mail for Unfounded.
<https://www.theglobeandmail.com/news/investigations/compare-unfounded-sex-assault-rates-across-canada/article33855643/> Erişim Tarihi: 10.04.2018.

Ulken, E. (2010). Building a data desk. In: European Journalism Center: Data-driven journalism: What is there to learn? A paper on the datadriven journalism roundtable held in Amsterdam on 24 August 2010, p. 44-46.

Uskali, T. & Kuutti, H. (2015). Models and Streams of Data Journalism, The Journal of Media Innovations, 2.1, 77-88.